

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پتانسیل های تجاری کشورهای عضو اکو در یک نگاه (جمهوری تاجیکستان)

تهیه و تنظیم: کمیته ایرانی اتاق بازرگانی و صنعت اکو
(روابط عمومی و انتشارات)
مرداد ماه ۱۳۹۷

فهرست مطالب

- ★ ویژگی های جغرافیایی-اقتصادی ۳
- ★ بخش های مختلف اقتصادی ۵
- ★ تاجیکستان یکی از اعضای سازمان همکاری های اقتصادی (اکو) ۷
- ★ بررسی پتانسیل افزایش تجارت فیما بین جمهوری تاجیکستان و کشورهای عضو اکو ۸
- ★ قوانین سرمایه در تاجیکستان ۱۲
- ★ فرصت های سرمایه گذاری خارجی در تاجیکستان ۱۳
- ★ نتیجه گیری ۱۷
- ★ منابع ۱۸

ویژگی های جغرافیایی-اقتصادی

تاجیکستان؛ سرزمینی کوهستانی با وسعتی حدود ۱۴۳ هزار و ۱۰۰ کیلومتر مربع، در جنوب خاوری آسیای مرکزی، از سوی شمال به کشورهای قرقیزستان و ازبکستان، از جنوب به افغانستان، از غرب به ازبکستان و از شرق به چین محدود است.

تاجیکستان در میان دو رشته کوه تین شان که تا چین ادامه دارد و پامتر که تا افغانستان ادامه دارد، قرار گرفته است و به دریای آزاد دسترسی ندارد.

۹۳ درصد این کشور را کوهستان های بلند رشته کوه های تیان شان، حصار و پامیر پوشانده و نزدیک به ۵۰ درصد آن در بلندی بیش از ۳ هزار متر قرار گرفته است.

یخچال های طبیعی بسیاری در منطقه وجود دارد که از منابع آب منطقه به شمار می آید و بزرگترین آن قد چنکو نام دارد.

تاجیکستان دارای منابع آب فراوان است و از لحاظ تعداد رودخانه در میان جمهوری های اعضای اتحاد کشورهای مشترک المنافع، در مقام ششم و از لحاظ تامین آب در یک کیلومتر مربع پس از کشور گرجستان، در مقام دوم قرار دارد. طول رودخانه تاجیکستان بیش از ۲۸ هزار کیلومتر است.

جمهوری تاجیکستان دارای آب و هوایبری است که در آن تفاوت بین گرمای شب و روز و همچنین تابستان و زمستان قابل ملاحظه است. باران آن ناچیز و آسمان در بیشتر روزهای سال صاف است.

تاجیکستان پوشش گیاهی مناسب و غنی نزدیک به ۴۰۰ گونه گیاه دارویی دارد و بخش هایی از آن در پناه مراتع طبیعی و زندگی کوچ نشینی به وجود آمده است.

جمعیت تاجیکستان در سال ۲۰۱۶ بیش از ۸ میلیون نفر بوده است^۱. زبان ملی این کشور فارسی تاجیکی است که از گروه زبان های جنوب خاوری ایران به شمار می رود. تاجیکی لهجه ای است از زبان فارسی و بدین سبب آن را باید (فارسی تاجیکی) نامید.

تاجیکستان به دلیل توانایی های جغرافیایی و طبیعی خود، یکی از مناطق مهم اقتصادی در آسیای مرکزی محسوب می شود و از جایگاهی ویژه برخوردار است.

وجود شرایط ویژه طبیعی و آب و هوایی و علاقه مندی سنتی مردم سخت کوش تاجیکستان به کشاورزی از دیر باز تاجیکستان را به سرزمین پنبه کاران، باغداران و انگورکاران تبدیل کرده است.

علی رغم وجود کوه های بسیار در تاجیکستان و انجام کشاورزی در یک سوم پهنه آن، دو سوم جمعیت آن در روستاها زندگی می کنند و به کشاورزی و صنایع وابسته به آن اشتغال دارند.

جمهوری تاجیکستان از لحاظ منابع زیر زمینی غنی و از جایگاه ویژه ای برخوردار است. بیشتر ذخایر شناخته شده معدنی را داراست. در حال حاضر، بیش از ۴۰ نوع ماده معدنی و فلز کمیاب در این سرزمین وجود دارد.

در تاجیکستان معادن طلا و نقره به وفور یافت می شود. معادن نقره آن در دنیا نظیر ندارد و متخاصمان ایتالیایی روی این معادن کار می کنند. همچنین معادن زغال سنگ، سنگ مرمر نیز به فراوانی در این کشور وجود دارد. از دیگر کانی ها می توان به: آهن، تنگستن، سرب، روی، مس، قلع، جیوه، انتیموان، اورانیوم، نمک و فلورید و کلسیم طبیعی، نفت و گاز اندک، سنگ های گران بها و نیمه گران بها، لعل بدخشان که از روزگار پیشین شهرت داشته، نیکل، پنبه نسوز و... اشاره نمود.

تاجیکستان ذخائر نفت و گاز بسیاری دارد که بطور قابل توجهی بیشتر از ذخایر باقی مانده منابع نفتی در دریای شمال است. این میزان نفت در تاجیکستان از ذخایر کشورهای صادر کننده ای چون جمهوری آذربایجان با صادرات روزانه ۸۲۰ هزار بشکه، عمان ۷۰۵ هزار بشکه و نروژ ۱ میلیون و ۶۰۰ هزار بشکه بیشتر است. همچنین میزان منابع گازی تاجیکستان از کشورهای صادر کننده گاز مانند الجزایر، مصر و ازبکستان نیز بیشتر است.

1) (CIA World Fact book) ۸۳۳۰۹۴۶ نفر

الف) کشاورزی، دامپروری و جنگلداری

کشاورزی بخش اصلی اقتصاد تاجیکستان را تشکیل می دهد. این بخش بطور جدی در اثر جنگ های ۱۹۹۳-۱۹۹۲ صدمه دید و کشت و برداشت محصول مختل شد. محصول اصلی در این کشور پنبه بود که بیش از نیم آن در جنوب غربی کشور تولید می شد اما در طول زمان افت زیادی داشته است. البته شرایط نامناسب آب و هوایی، درجه حرارت پایین و باران های سنگین نیز تولید را تحت تاثیر قرار داده است. پنبه این کشور هر چند مرغوبیت پائینی در مقیاس جهانی داشت، اما به عنوان اساس اقتصادی باقی ماند. سایر محصولات کشاورزی تاجیکستان عبارتند از:

- گندم آبی، میوه جات مختلف (انگور، انار، سیب... و سبزی)

- معادن

- صنایع....

جدول (۱) - اطلاعات اساسی تاجیکستان ۲۰۱۶

تولید ناخالص داخلی (میلیارد دلار)	درآمد سرانه (دلار)	نرخ تورم (درصد)	حجم سرمایه گذاری خارجی (میلیون دلار)	محصولات عمده کشاورزی	محصولات عمده معدنی
۶,۶	۱۲۸۰	۸	۴۲۶	پنبه، غلات، انگور میوه جات، سبزیجات	آلومینیوم، روی، سرب

<http://eng.tpo.ir>

جدول (۲) - اقلام عمده بازرگانی و کشورهای عمده طرف تجارت تاجیکستان

اقلام عمده صادراتی به جهان:	آلومینیوم، انرژی برق، پنبه، میوه جات، روغن گیاهی، منسوجات
اقلام عمده وارداتی از جهان:	انرژی برق، فرآورده های نفتی، اکسید آلومینیوم، ماشین آلات و تجهیزات، مواد غذایی
شرکای صادراتی تاجیکستان:	ترکیه (۳۵,۳٪)، ایران (۹٪)، چین (۸,۴٪)، بنگلادش (۶,۹٪)، قزاقستان (۶,۸٪)، افغانستان (۶,۷٪)، روسیه (۵,۹٪)
شرکای وارداتی تاجیکستان:	چین (۴۱,۳٪)، روسیه (۱۵,۸٪)، قزاقستان (۱۲,۵٪)، ترکیه (۶٪)
اقلام عمده صادراتی ایران به تاجیکستان:	شیرینی، سایر رنگ ها و ورنی ها، انواع پسته، دترجنت قالبی پودر، اکسید آلومینیوم غیر از کورندم مصنوعی، سایر داروها، سایر لوله ها و پروفیل های تو خالی، بیسکویت، سایر ورق های شیشه ریختگی یا تخت شده، کاشی و سرامیک، سایر نان ها و فطیر
اقلام عمده وارداتی ایران از تاجیکستان:	محصولات دارویی، پلاستیک، محصولات آلومینیوم، ابریشم، پنبه

<http://eng.tpo.ir> / <http://www.trademap.org>

جدول (۳) - مبادلات تجاری تاجیکستان با جهان از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۶

ارزش: هزار دلار

سال	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶
صادرات	۸۱۳،۴۹۳	۸۹۷،۶۰۵	۸۹۹،۳۲۰
واردات	۴،۲۳۵،۷۲۸	۳،۴۱۹،۳۶۴	۳،۰۳۱،۴۶۳
مجموع حجم کل	۵،۰۴۹،۲۲۱	۴،۳۱۶،۹۶۹	۳،۹۳۰،۷۸۳

[http:// www.trademap.org](http://www.trademap.org)

جدول (۴) - مبادلات تجاری تاجیکستان با کشورهای عضو اگو از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۶

ارزش: هزار دلار

سال	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶
صادرات تاجیکستان به اگو	۵۸۴،۰۹۱	۵۰۹،۹۸۳	۵۸۶،۰۷۶
واردات تاجیکستان از اگو	۱،۱۷۸،۴۵۹	۹۹۸،۳۲۸	۸۵۵،۷۷۰
مجموع حجم کل	۱،۷۶۲،۵۵۰	۱،۵۰۸،۳۱۱	۱،۴۴۱،۸۴۶

[http:// www.trademap.org](http://www.trademap.org)

جدول (۵) - مبادلات تجاری ایران و تاجیکستان از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۶

ارزش: هزار دلار

سال	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶
واردات تاجیکستان از ایران	۱۴۳،۶۱۵	۱۱۰،۲۶۳	۷۵،۱۲۹
صادرات تاجیکستان به ایران	۶۵،۷۵۴	۶۰،۰۸۸	۳۹،۰۴۸

[http:// www.trademap.org](http://www.trademap.org)

پیشینه هنری

تاجیکستان در زمینه هنر به خصوص هنرهای موسیقی، تئاتر، سینما، نقاسی، مجسمه‌سازی، رقص و غیره پیشرفت مطلوبی داشته است.

ب) صنایع دستی تاجیکستان

موسیقی به خصوص موسیقی ۶ مقام در بین مردم جایگاه ویژه‌ای دارد.

فرهنگ و تمدن تاجیکستان که زمانی بخشی از امپراتوری ایران بوده، به شدت متأثر از فرهنگ و تمدن ایران است. صنایع دستی تاجیکستان بلکه جهان نیز متأثر از فرهنگ و هنر ایران بوده و در اکثر نقاط به همان نام های ایرانی شهرت یافته است از جمله قالببافی، سوزن دوزی، مینیاتور، کاشی کاری.

صنایع دستی تاجیکستان شامل البسه، منجوق دوزی، سوزن دوزی، صنایع چوبی، سفالی و جواهرات است. جواهرات قدیمی شامل گردنبند مرجان با تزئینات نقره ای و حلقه های سنگی هنوز هم یافت می شوند.

تاجیکستان یکی از اعضای سازمان همکاری های اقتصادی (اگو)

سازمان همکاری های اقتصادی (ECO) یک سازمان منطقه ای بین دولتهاست. پیشینه تاسیس سازمان همکاری اقتصادی (اگو) به سال ۱۹۶۲ باز می گردد که سه کشور ایران، ترکیه و پاکستان سازمان همکاری منطقه ای برای توسعه (RCD) را تاسیس نمودند که تا سال ۱۹۷۹ فعالیت می نمود؛ تا اینکه در سال ۱۹۸۵ با همکاری ایران، پاکستان و ترکیه، سازمان همکاری های اقتصادی (اگو) پایه گذاری و در سال ۱۹۹۲ با پیوستن کشورهای ازبکستان، آذربایجان، قزاقستان، قرقیزستان، ترکمنستان، تاجیکستان و افغانستان تعداد کشورهای عضو به عدد ۱۰ رسید.

موافقتنامه های مختلفی در این سازمان به امضاء رسیده که در پروسه اجرایی شدن با مشکلاتی مواجه شده و عملیاتی نشده اند. در قالب همکاری های منطقه ای اگو، تاجیکستان موافقتنامه های زیر را امضاء نموده ولی تاکنون اجرایی نشده است.

- موافقتنامه تسهیل تجارت اگو (اکوتا)
- موافقتنامه چارچوب تجارت ترانزیتی اگو

بررسی پتانسیل افزایش تجارت فیما بین جمهوری تاجیکستان و کشورهای عضو اکو

چنانچه در ارقام مندرج در جدول شماره ۳ دیده می شود، حجم کل تجارت تاجیکستان در سال ۲۰۱۶ برابر با ۳,۹ میلیارد دلار بوده است که از این رقم ۱,۴ میلیارد دلار آن با منطقه اکو بوده که چیزی حدود ۴۳ درصد می باشد.

آنچه مسلم است اینکه پتانسیل تجارت جمهوری تاجیکستان (در بررسی ما پتانسیل واردات این کشور از منطقه اکو) بیش از رقم محقق شده در سال ۲۰۱۶ می باشد. در این پژوهش، پتانسیل تجارت تاجیکستان از منطقه اکو در ارقام عمده وارداتی این کشور مورد بررسی قرار گرفته است. به همین منظور، در هر یک از این ارقام، ارزش کل واردات تاجیکستان به تفکیک ارزش واردات این کشور از کشورهای عضو اکو و دیگر کشورهای جهان استخراج شده و در مقابل به ارزش صادرات دیگر کشورهای عضو اکو از این کالاها اشاره شده است.

در مرحله بعد، با مقایسه رقم واردات تاجیکستان از کشورهای غیراکو و رقم صادرات کشورهای عضو اکو به جهان در هر یک از ارقام مورد بررسی، می توان نتیجه گیری کرد که با اولویت بخشیدن کشورهای اکو بجای کشورهای غیراکو بعنوان طرف صادرکننده به تاجیکستان، می توان به افزایش حجم تجارت درون منطقه ای اکو کمک کرد.

طی بررسی های نیازسنجی تجاری در منطقه اکو، با بررسی ۲۰ قلم کالای برتر وارداتی تاجیکستان در سال ۲۰۱۶ (از نظر ارزش واردات)، رقم کل واردات این کشور در سال ۲۰۱۶ در ۲۰ قلم کالای برتر وارداتی آن، تقریباً برابر با ۲,۵ میلیارد دلار بدست آمده است که از این رقم، ۶۷۱ میلیون دلار (۲۶ درصد) آن از منطقه اکو وارد شده است. از طرف دیگر، سایر کشورهای عضو اکو به میزان حدود ۱۳ میلیارد دلار صادرات از این ۲۰ قلم به جهان داشته اند که اگر تاجیکستان از این پتانسیل تجاری منطقه اکو استفاده می کرد، ۱۰۰ درصد تجارت این کشور در ۲۰ قلم کالای برتر وارداتی اش با منطقه اکو انجام می گرفت.

جدول (۶) - لیست ۲۰ قلم کالای برتر وارداتی تاجیکستان در سال ۲۰۱۶ ارقام: به هزار دلار

کد کالا	توضیحات	ارزش واردات تاجیکستان	کشورهای اکویی صادرکننده به تاجیکستان	رقم واردات از کشورهای غیر اکویی صادرکننده به تاجیکستان	توانمندی های دیگر کشورهای اکو بمنظور جایگزینی
۲۷	سوخته های معدنی، روغن های معدنی و محصولات حاصل از تقطیر آن، مواد قیری، مواد معدنی	۴۷۱۷۷۴	قزاقستان (۱۲۹۹۳۱)، ترکمنستان (۵۱۳۷۳)، قرقیزستان (۳۳۰۹)، ترکیه (۴۳۷)، ایران (۲۸۲)، ازبکستان (۳) جمع: ۱۸۵۳۶۵	۲۸۶۴۰۹	آذربایجان (۷۹۵۵۸۳۵)، پاکستان (۱۵۵۱۰۰)، افغانستان (۲۷۶۷۳) جمع: ۸۱۳۸۶۰۸
۸۴	راکتوهای هسته ای، دیگر های بخار و آبگرم،	۳۰۳۰۱۵	ترکیه (۷۴۶۷)، ایران (۵۰۲۱)	۲۸۸۸۳۱	قزاقستان (۲۴۷۲۴۰)، پاکستان (۱۶۸۹۹۹)

آذربایجان (۲۷۳۳۶)، ترکمنستان (۱۶۲۸۶) جمع: ۴۵۹۸۶۱		ازبکستان (۹۷۳)، قرقیزستان (۷۲۳) جمع: ۱۴۱۸۴		ماشین آلات و وسایل مکانیکی، اجزاء و قطعات آنها	
پاکستان (۱۷۱۷۰۸۵)، قرقیزستان (۸۱۶۹۶۸)، آذربایجان (۱۰۲۷۷۰)، افغانستان (۵۸۴)، ترکمنستان (۳۳۸۹۵) جمع: ۲۶۷۱۳۰۲	۱۰۹۷	قزاقستان (۲۴۰۴۳۰)، پاکستان (۷۹۴)، ازبکستان (۱۸۵)، ایران (۹۹)، ترکیه (۳۲) جمع: ۲۴۱۵۴۰	۲۴۲۶۳۷	غلات	۱۰
پاکستان (۵۱۴۰۶)، آذربایجان (۳۸۹۹۰)، قرقیزستان (۱۹۱۶۱)، ترکمنستان (۶۵۵) جمع: ۱۰۷۲۱۲	۱۵۹۳۱۶	قزاقستان (۳۱۰۷۱)، ترکیه (۴۸۲)، ایران (۳۵۵)، ازبکستان (۶۵) جمع: ۳۱۹۷۳	۱۹۱۲۸۹	چدن، آهن و فولاد	۷۲
ازبکستان (۳۰۴۵۰)، پاکستان (۳۹۰۷۳)، ترکمنستان (۳۵۵۳)، آذربایجان (۱۶۳۴۱) جمع: ۸۹۵۰۷	۱۷۳۹۲۶	ترکیه (۸۸۵)، قزاقستان (۱۳۲)، افغانستان (۷۱)، ایران (۶۹)، قرقیزستان (۵۸) جمع: ۱۲۱۵	۱۷۵۱۴۱	وسایل نقلیه زمینی غیر از نواقل روی خط راه آهن یا تراموای، و اجزاء و قطعات و متفرعات آنها	۸۷
پاکستان (۸۸۴۵۳)، قرقیزستان (۳۳۲۳۵) ترکمنستان (۱۳۴۳) جمع: ۱۱۳۰۳۱	۱۴۶۱۴۸	ترکیه (۱۴۹۴۰)، قزاقستان (۲۲۴۸)، ایران (۱۴۰)، ازبکستان (۸۳۰)، آذربایجان (۱۳۵) جمع: ۱۹۲۹۳	۱۶۵۴۴۱	ماشین آلات و دستگاه و اجزای و های برقی قطعات آنها، دستگاه های ضبط و پخش صوت، دستگاه های ضبط و پخش صوت و تصویر تلویزیونی، اجزاء و قطعات و متفرعات این دستگاه ها	۸۵
ترکمنستان (۲۲۷۸۵)	۱۵۵۵۱۴	قزاقستان (۱۳۴۱)، آذربایجان (۱۱۸۶)، ایران (۴۴۳)، ازبکستان (۱۷۷)، قرقیزستان (۱۰۸)، ترکیه (۶۱)، پاکستان (۳۲) جمع: ۳۳۴۸	۱۵۸۸۶۲	محصولات شیمیایی غیرآلی، ترکیبات آلی یا غیرآلی فلزات گرانبها، عناصر رادیواکتیو، فلزات خاک های کمیاب و ایزوتوپ ها	۲۸
پاکستان (۴۱۶۸۴)، آذربایجان (۱۱۹۷)	۱۲۷۸۶۷	ترکیه (۱۹۹۷)، قزاقستان (۷۴۹)	۱۳۱۰۰۱	چوب و اشیاء چوبی، ذغال چوب	۴۴

ترکمنستان (۶۵) جمع: ۴۲۹۴۶		ایران (۱۸۶)، قرقیزستان (۱۳۴)، ازبکستان (۶۸) جمع: ۳۱۳۴			
ترکمنستان (۵۷۷۲)	۱۱۹۹۵۵	ترکیه (۲۴۴۷) ایران (۱۷۶۸) قزاقستان (۲۵۳) قرقیزستان (۱۰۸) پاکستان (۴۶) آذربایجان (۴۳) ازبکستان (۳۷) جمع: ۴۷۰۲	۱۲۴۶۵۷	مصنوعات از چدن، آهن یا فولاد	۷۳
پاکستان (۵۵۰۰۸)، قرقیزستان (۴۴۰)، افغانستان (۶۶) جمع: ۵۵۵۱۴	۴۸۳۶۴	ترکمنستان (۳۰۵۹۹) قزاقستان (۵۲۷۴) ایران (۱۶۷۴) آذربایجان (۱۱۸۶) ترکیه (۳۸۴) ازبکستان (۱۳۳) جمع: ۴۳۷۵۰	۹۲۱۱۴	چربی ها و روغن های حیوانی یا نباتی، فراورده های حاصل از تفکیک آنها؛ چربی های خوراکی آماده، مومهای حیوانی یا نباتی	۱۵
ازبکستان (۴۲۲۷۷۵)، آذربایجان (۹۸۹۸۱)، ترکمنستان (۷۴۵۴۵) جمع: ۵۹۶۳۳۱	۶۹۹۶۷	ترکیه (۲۵۸)، قزاقستان (۹۸)، ایران (۷۷)، قرقیزستان (۷)، پاکستان (۴) جمع: ۴۴۴	۷۰۴۱۱	مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد	۳۹
پاکستان (۲۵۰۷۸۷)، آذربایجان (۶۲۲۷۵)، ازبکستان (۲۳۲۶)، ترکمنستان (۲۶۲) جمع: ۳۱۵۶۵۰	۶۴۵۲۲	ترکیه (۲۵۸)، قزاقستان (۹۸)، ایران (۷۷)، قرقیزستان (۷) جمع: ۴۴۰	۶۴۹۶۲	قند و شکر و شیرینی	۱۷
پاکستان (۹۹۴۶۵)، آذربایجان (۴۳۹۵)، ترکمنستان (۳۶۰) جمع: ۱۰۴۲۲۰	۳۲۴۰۵	ترکیه (۱۲۶۸۳)، قزاقستان (۲۹۱)، ایران (۲۲۹)، ازبکستان (۱۹۸) قرقیزستان (۷۰) افغانستان (۲۸) جمع: ۱۳۴۹۹	۴۵۹۰۴	کاغذ و مقوا، اشیاء ساخته شده از این خمیر کاغذ، از کاغذ یا مقوا	۴۸

قرقیزستان (۴۲۰۰)، آذربایجان (۲۲۹) ترکمنستان (۵۰) جمع: ۴۴۷۹	۳۰۳۹۹	ایران (۱۱۱۰۰)، قزاقستان (۱۰۸۴)، ترکیه (۹۱۸)، ازبکستان (۲۸۹)، پاکستان (۲۷) جمع: ۱۳۴۱۸	۴۳۸۱۷	محصولات سرمایه‌ی	۶۹
پاکستان (۲۱۵۸۴)، آذربایجان (۴۷۸)، ترکمنستان (۴۴۴۶) جمع: ۲۶۵۰۸	۳۳۸۷۶	قزاقستان (۴۲۱۹)، ایران (۱۶۴۳)، ازبکستان (۶۰۱)، ترکیه (۴۶۵)، قرقیزستان (۵۸) جمع: ۶۹۸۶	۴۰۸۶۲	مصنوعات از سنگ، گچ، سیمان، پنبه نسوز یا از مواد همانند	۶۸
آذربایجان (۸۱۰)، ازبکستان (۲۸۲۱۶)، ترکمنستان (۳۶۴۳۵) جمع: ۶۵۴۶۱	۸۳۲۷	قزاقستان (۲۹۳۶۶)، پاکستان (۶۵۱)، ترکیه (۱۰۶)، قرقیزستان (۴۴)، ایران (۶) جمع: ۳۰۱۷۳	۳۸۵۰۰	محصولات صنعت آرد سازی، مالت، نشاسته و فکول؛ اینولین؛ گلو تن گندم	۱۱
ترکمنستان (۳۱۱)، آذربایجان (۲۱۸) جمع: ۵۲۹	۱۳۳۶۶	ایران (۱۲۶۹۹)، قزاقستان (۳۵۶۰)، ترکیه (۲۶۳۰)، ازبکستان (۷۳۹)، قرقیزستان (۹۳)، پاکستان (۷۲) جمع: ۵۱۸۴۲	۳۸۴۷۶	صابون، فراورده های شستشو، شمع و خمیرهای قالب گیری، موم های دندان سازی بر اساس گچ	۳۴
پاکستان (۴۷۳۵۱)، ترکمنستان (۳۹۰) جمع: ۴۷۷۴۱	۳۳۸۶۶	ایران (۱۸۴۲)، قرقیزستان (۹۳۴)، قزاقستان (۷۰۰)، ترکیه (۳۷۶)، ازبکستان (۳۱۱) آذربایجان (۳۷) جمع: ۴۲۰۰	۳۸۰۶۶	فراورده های غلات، آرد، نشاسته، فکول یا شیر، نان های شیرینی	۱۹
ازبکستان (۸۳۰۷)، آذربایجان (۱۰۶۴)، قرقیزستان (۲۹۷) جمع: ۹۶۶۸	۳۴۳۲۸	پاکستان (۶۳۰)، ایران (۴۳۱)، ترکیه (۳۸۰)، قزاقستان (۱۱۳)، ترکمنستان (۳۹)، افغانستان (۱۹) جمع: ۱۶۱۲	۳۵۹۴۰	محصولات دارویی	۳۰

قرقیزستان (۲۷۴۹۳)، قرقیزستان (۱۴۱۳۲)، آذربایجان (۶۹۴۱)، ازبکستان (۱۴۵۹۱)، ترکمنستان (۱۴۱۵۷) جمع: ۲۰۸۲۱۴	۳۳۸۳۰	ترکیه (۳۹۴)، ایران (۱۳۱)، پاکستان (۳۵) جمع: ۵۶۰	۳۴۳۹۰	دستگاه های اپتیک، عکاسی، سنجش و دقت سنجی، دستگاه های طبی - جراحی، اجزای و متفرعات و قطعات آنها	۹۰
۱۳۰۸۵۳۳۹	۱۸۳۵۵۸۱	۶۷۱۶۷۸	۲۵۰۷۲۵۹		

[http:// www.trademap.org](http://www.trademap.org)

قابل توجه اینکه این ۲۰ قلم کالای عمده وارداتی جمهوری تاجیکستان حدود ۸۳ درصد از کل واردات این کشور را در سال ۲۰۱۶ تشکیل داده است.

بمنظور ارتقاء تجارت درون منطقه ای اکو و گسترش واردات تاجیکستان از کشورهای عضو اکو، با توجه به قرابت فرهنگی و نزدیکی این کشورها، تاکید بر اجرایی شدن موافقتنامه های تجاری دو و چند جانبه میان تاجیکستان و این کشورها از جمله مسائلی هستند که باید به عنوان پیش شرط های افزایش روابط تجاری مورد بررسی قرار گیرند.

قوانین سرمایه در تاجیکستان

الف: مقررات عمومی

ب: نظام حقوقی سرمایه گذاری

ج: حمایت دولت از سرمایه گذار و سرمایه گذاری

د: الزامات مورد نیاز برای سرمایه گذار

ه: مقررات نهایی

هدف از سرمایه گذاری حاضر در تاجیکستان و جلب سرمایه گذار و استفاده موثر از منابع مادی و مالی، ماشین آلات و فناوری پیشرفته، تامین شرایط مساعد برای فعالیت سرمایه گذاری، تجربه مدیریت و همچنین شرایط استفاده آزاد و شفاف، تملک سرمایه و در اختیار داشتن سرمایه گذاری ها، رعایت میزان حقوق بین الملل و عملکرد بین المللی و همکاری در زمینه سرمایه گذاری می باشد.

۱- ایجاد نیروگاه های کوچک تولید برق آبی و سد های بزرگ

در این خصوص تا کنون چند مناقصه از سوی دولت تاجیکستان برگزار گردیده است. تامین اعتبار این پروژه ها از سوی بانک توسعه اسلامی و بانک جهانی صورت می گیرد. شرکت های وابسته به کشورهای روسیه پروژه های مهم سد آبی این کشور از جمله سد راغون و سنگ توده یک و شرکت فراب جمهوری اسلامی ایران نیز پروژه سنگ توده دو را انجام می دهند.

۲- ساخت مجتمع های مسکونی و هتل

با توجه به بافت قدیمی و فرسوده بودن بناها در جمهوری تاجیکستان، بخش ساخت مسکن در این کشور از اولویت بالایی برخوردار است. در این بخش بعضی از کشورها از جمله روسیه، ترکیه و بنیاد آقاخان فعال بوده و مشغول ساخت سه هتل در شهر دوشنبه می باشند. همچنین شرکت ساوتکنیک از ایران با مشارکت شهرداری تاجیکستان در حال احداث مجتمع مسکونی شامل سه برج ۱۶ طبقه می باشد. شرکت کاینک ترکیه نیز سال گذشته مرکز تجاری این کشور در شهر دوشنبه را به اتمام رسانده است. قرار است صندوق توسعه صادرات و پوشاک نساجی خراسان رضوی با مشارکت شورای بازرگانان ایران در تاجیکستان مرکز تجاری ایرانیان در شهر دوشنبه را احداث نمایند. در حال حاضر، زمینه برای فعالیت در بخش مسکن در تاجیکستان فراهم می باشد.

۳- بازسازی و مرمت کارخانه سیمان دوشنبه و احداث کارخانه های جدید

این کارخانه بسیار قدیمی و با ظرفیت بسیار پائین فعالیت می کند. تا کنون چند شرکت ایرانی از این کارخانه بازدید داشته و مذاکراتی در خصوص بازسازی این مجموعه با مسئولین کارخانه سیمان دوشنبه داشته اند. کشور جمهوری چک راه اندازی این کارخانه را با ظرفیت فعلی (سیصد هزار تن در سال) بر عهده داشته است. کشور چین در رابطه با مرمت کارخانه های سیمان دنقره که ظرفیت تولید یک میلیون تن در سال را دارد نیز با تاجیکستان مذاکره نموده که نتیجه ای در بر نداشته است. کشور هند در حال انجام توافقات با مسئولین تاجیکستان برای احداث کارخانه سیمان در جنوب این کشور می باشد.

۴- احداث کارخانجات تولید مصالح ساختمانی و بهداشتی

بدلیل افزایش ساخت و ساز در تاجیکستان، سرمایه گذاری در بخش تولید مصالح ساختمانی و بهداشتی از اولویت های برنامه های این کشور بشمار می رود. سرمایه گذاری در زمینه تولید لوله های ساختمانی بویژه لوله سبز (اخیرا شرکت سوپر پلاس ایران با مشارکت طرف تاجیکی خط تولید پلی اتیلن در شهر دوشنبه را راه اندازی نموده است)، موزائیک،

کاشی، آرماتورسازی، درب و پنجره سازی، شیشه، ایرانت و تجهیزات الکترونیکی و برقی مثبت ارزیابی می گردد. کارگاه آجرپزی و سنگ بری و موزائیک سازی نیز توسط شرکت های ایرانی در تاجیکستان در حال فعالیت می باشند.

۵- صنایع غذایی

عمده مواد غذایی مصرفی در تاجیکستان از کشورهای خارجی از جمله روسیه، جمهوری اسلامی ایران و تا حدودی اروپا و ترکیه وارد این کشور می شود. از این رو، سرمایه گذاری در بخش صنایع غذایی در تاجیکستان توصیه می گردد. البته اکثر تجار ایرانی مقیم تاجیکستان در طول چند سال گذشته اقدام به وارد کردن انواع ویفر، شکلات، بیسکویت، چای، روغن، رب گوجه فرنگی، ماکارونی و محصولات لبنی (ماست، شیر، بستنی، خامه) و... نموده اند. در حال حاضر، شرکت روغن تاجیک با سرمایه گذاری ایرانی در دوشنبه فعالیت بسیار خوبی دارد. کارخانه شیر پاستوریزه شهر دوشنبه نیز با مشارکت یک شرکت ایرانی در حال فعالیت می باشد.

۶- صنایع تبدیلی

تاجیکستان به لحاظ داشتن آب و هوای خوب و همچنین آب فراوان، می تواند بستر مناسبی برای سرمایه گذاری در این بخش باشد. در سال، میزان قابل توجهی از محصولات کشاورزی این کشور به دلیل نبود تجهیزات فنی و سردخانه از بین می رود. از این رو، احداث کارخانه های آب میوه، کنسرو سازی، کنسانتره مثبت ارزیابی می گردد. در حال حاضر، یکی از شرکت های آلمانی در حال احداث یک کارخانه آب میوه و سبزیجات در این کشور می باشد. شرکت چهل چشمه از ایران نیز در شهر طوس واقع در ۲۰۰ کیلومتری غرب دوشنبه کارخانه تولید آب شرب را احداث نموده که در حال فعالیت می باشد. همچنین هیاتی از شرکت زمزم ایران جهت بررسی امکان راه اندازی خط تولید نوشابه های گازدار با همکاری شرکتی از این کشور، بازدید و مذاکراتی را انجام داده است.

در تاجیکستان ذخایر انواع مواد کانی که در حدود ۴۰ نوع می باشد، شناسایی شده است. از جمله می توان به انواع سنگ های قیمتی، طلا، آلومینیم، سرب، جیوه، روی، فلزات، ذغال سنگ و... اشاره نمود. در این کشور اکثر کارخانه های تبدیلی بدلیل عدم وجود امکانات مالی و تجهیزات تعطیل و یا با ظرفیت کامل کار نمی کنند. لذا سرمایه گذاری جهت شناسایی معادن و تعیین خلوص آنان مناسب خواهد بود. در حال حاضر، کشورهای آمریکا، نروژ، کانادا، ترکیه، انگلیس، روسیه، قزاقستان، فرانسه در این بخش فعال می باشند. برای نمونه، کشور نروژ در بازسازی کارخانه آلومینیم، ترکیه در ذغال سنگ، انگلیس در استخراج طلا، آمریکا کارخانه معدن انزاب را خریداری نموده که از آن مواد آنتیموان استخراج می گردد. قزاقستان نیز اکتشافات معدن نقره در ناحیه مرغاب بدخشان (به میزان پنج میلیون دلار) را انجام می دهد.

۷- صنعت دارو سازی و تجهیزات پزشکی

تاجیکستان فقیرترین کشور در آسیای میانه بشمار می رود. اکثر داروها و تجهیزات پزشکی مورد نیاز این کشور از کشورهای خارجی از جمله روسیه وارد می شود. پتانسیل موجود در این کشور برای جذب سرمایه گذاری در این بخش بسیار زیاد

است. برای نمونه کشور هند در زمینه احداث کارخانه دارو سازی بصورت مشترک با تاجیکستان مذاکره نموده که ظاهراً نتیجه ای در بر نداشته است. همچنین نمایندگان شرکت های داروسازی فارابی و ابوریحان ضمن شرکت در نمایشگاه بین المللی بهداشت ۲۰۰۷ در شهر دوشنبه با مقامات بهداشتی این کشور ملاقات و آمادگی خود را جهت همکاری در این زمینه اعلام نمودند.

۸- صنعت نساجی

احداث کارخانجات ریسندگی و بافندگی با توجه به حجم بالای تولید پنبه در تاجیکستان و کیفیت بالای پنبه این کشور بعنوان یکی از گزینه های خوب از دید سرمایه گذاران مورد توجه بوده است زیرا در شرایط فعلی اکثریت قریب به اتفاق کارخانجات ریسندگی و بافندگی تاجیکستان پس از فروپاشی شوروی تعطیل شده و آن مقداری که فعال هستند، نیز کیفیت چندانی ندارند. عمده نیازهای این کشور به پوشاک نیز از کشور چین وارد می گردد. کشورهای ترکیه، قرقیزستان و قزاقستان نیز در امر واردات پوشاک فعال هستند. شرکت ترکیه بنام «بروسل هولدینگ» قرارداد احداث کارخانه مشترک تولید منسوجات را با وزارت اقتصاد تاجیکستان منعقد نموده است.

هیات های اقتصادی ایرانی (اعم از بخش خصوصی یا دولتی) که طی سال های اخیر از تاجیکستان دیدار کرده اند، با توجه به مطالب فوق و رکود این صنعت در ایران، همگی اقتصادی بودن سرمایه گذاری در صنایع نساجی در تاجیکستان را تایید کرده و بعضاً به اقدام در این زمینه وعده داده اند. طرف تاجیک نیز بارها از سرمایه گذاران ایرانی به فعال شدن در صنعت نساجی دعوت بعمل آورده است. با توجه به این مطالب، سرمایه گذاری در این بخش بسیار مثبت ارزیابی می گردد. تولید پنبه در تاجیکستان سالیانه در حدود ۴۰۰ الی ۵۰۰ هزار تن می باشد. این مقدار قبل از فروپاشی شوروی سابق در حدود یک میلیون تن در سال بوده است. در حال حاضر، در حدود ۶۰٪ محصول پنبه بصورت خام به کشورهای خارج صادر می شود.

۹- راهسازی و مخابرات

یکی از مشکلات تاجیکستان نبود راهها و جاده های مناسب، چه در داخل شهرها و چه در خارج از شهر می باشد. بدون شک این امر تاثیر بسیار منفی در رشد اقتصادی این کشور داشته است. در کوتاه مدت سرمایه گذاری در بازسازی و مرمت جاده های داخل شهرها بویژه پایتخت این کشور مثبت ارزیابی می گردد. برای بازسازی جاده های خارج از شهر نیز نیاز به بررسی و شرکت در مناقصه های برگزار شده دارد. بازسازی فرودگاه های این کشور نیز اهمیت خاص خود را دارد. کشور هند در بازسازی فرودگاه نظامی عینی واقع در ۱۵ کیلومتری غرب دوشنبه و کشور فرانسه نیز در بازسازی فرودگاه شهر دوشنبه فعال می باشند. تونل انزاب که اهمیت بسزایی برای دولت و مردم تاجیکستان دارد، با اعتبارات شورمان و با همکاری شرکت سابیر احداث و بزودی بصورت کامل به پایان خواهد رسید.

در بخش مخابرات این کشور اخیراً کشورهای روسیه، چین بسیار فعال شده اند. شرکت های تلفن های همراه این کشورها تقریباً بازار را اشغال نموده اند. و لیکن سرمایه گذاری در بخش تلفن ثابت توصیه می گردد. در این خصوص شرکت پارس تل از جمهوری اسلامی ایران قراردادهای برای نصب سویچ های تلفن ثابت در اکثر مناطق دور دست با طرف تاجیکی منعقد و در حال همکاری می باشد.

۱۰- صنعت توریسم و جهانگردی

با توجه به وجود آب و هوای مناسب در طول ۷ ماه از سال در این کشور و وجود جاذبه های گردشگری، تفریحی و تاریخی، سرمایه گذاری در این بخش با مشارکت آژانس های توریستی ایران و طرف تاجیکی توصیه می گردد. از جمله می شود در رابطه با احداث مراکز تفریحی و شهر بازی، ساخت مهمانسرا سرمایه گذاری نمود.

منابع و حوزه های فعالیت اقتصادی در تاجیکستان دست نخورده بوده و فرصت های فراوان سرمایه گذاری و همچنین اشتراکات، روابط و نزدیکی های فرهنگی میان کشورهای عضو اکو وجود دارد. بستر و پتانسیل های موجود تاجیکستان موجب پذیرش و عضویت تاجیکستان در سازمان تجارت جهانی در سال جاری شده است. تاجیکستان در زمینه منابع طبیعی و انرژی بسیار غنی است به طوری که فقط از نظر منابع آبی، سومین کشور پرآب دنیاست اما ۹۵ درصد از این حجم آب به هدر می رود. در حال حاضر، بخش خصوصی و دولتی ایران به سرمایه گذاری در بخش زمین های کشاورزی تاجیکستان مبادرت کرده است. با توجه به سهم تعیین شده ۲۵ درصدی بخش تعاون در اقتصاد این کشور، شرکت های تعاونی با وجود فرصت های خوب سرمایه گذاری در تاجیکستان می توانند در تحقق این سهم نقش مهمی ایفا کنند.

امروزه که همکاری های منطقه یی و یکپارچگی منطقه ای به مثابه تجربه ای کوچک از آزادسازی اقتصادی در دستورکار بسیاری از دولت ها قرار گرفته است، سازمان همکاری اقتصادی (اکو) که به لحاظ پتانسیل های اقتصادی و منابع غنی و سرشار از مهم ترین سازمان های همکاری در منطقه محسوب می شود، مورد توجه قرار گرفته است. در این میان، بخش تجارت خارجی اکو از اهمیت کلیدی برخوردار است و می تواند نقش تعیین کننده ای در تعیین جهت و موقعیت کلی توسعه ی اقتصادی منطقه داشته باشد.

در راستای ارتقای تجارت درون منطقه ای اکو، در این پژوهش ضمن بررسی اقلام عمده وارداتی تاجیکستان بعنوان یکی از اعضای اکو، نتیجه گیری شد چنانچه حداقل در ۲۰ قلم کالای برتر وارداتی تاجیکستان که در این پژوهش مورد اشاره قرار گرفته اند، این کشور بجای واردات این اقلام از خارج منطقه اکو، باتوجه به پتانسیل های موجود در منطقه اکو، اقدام به واردات آنها از دیگر کشورهای عضو اکو نماید، حجم تجارت تاجیکستان با منطقه اکو حدود ۱,۸۳ میلیارد دلار رشد خواهد داشت. این افزایش در حجم تجارت درون منطقه ای تاجیکستان، می تواند منجر به رشد نسبت حجم تجارت درون منطقه ای اکو از کل تجارت این منطقه شود. در این راستا، توصیه می شود اتاق بازرگانی تاجیکستان با بسترسازی که توسط مقامات دولتی آن کشور به انجام می رساند، به تحقق این اهداف کمک نماید.

منابع

- <https://en.wikipedia.org/wiki/Tajikistan>
- <http://www.e-unwto.org/content/r13521/fulltext.pdf>
- <http://www.ethnologue.com/country/taj>
- <http://eng.tpo.ir>
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
- <http://data.worldbank.org/indicator>
- <http://www.trademap.org>
- <http://www.ecosecretariat.org/in2.htm>
- <http://fa.wikipedia.org/wiki/>
- <http://www.photius.com/ranking>
- [UNCTAD, world investment report, 2017](#)
- www.intracen.org
- [CIA - The World Factbook – Tajikistan](#)
- <http://www.rbcnews.com/free/20070403193147.shtml>
- <https://en.santandertrade.com/establish-overseas/tajikistan/investing>